

Ходаківський В. М.

асистент кафедри економіки підприємства ЖНАЕУ

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИЗИКУ

Проведено моніторинг ризиків інвестиційного забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств. Запропоновано можливі шляхи подолання кризових явищ та процесів в інвестиційному забезпеченні сільськогосподарських підприємств Житомирської області.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, сільськогосподарські підприємства, інвестиційні ризики, економічний розвиток, моніторинг.

Постановка проблеми. У державній політиці щодо стимулювання інвестицій в економіку при визначенні пріоритетності вкладень аграрному сектору приділяється значна увага. Саме він є стратегічним напрямом розвитку економіки, життєво важливою складовою національної безпеки, забезпечення якої в значній мірі залежить від ефективності державного регулювання інвестиційних потоків та управління ними. Проте, враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва, яка обумовлює сезонність використання ресурсів і грошових надходжень, а також відносно повільний оборот капіталу, що впливає на зниження доходності, дана галузь буде притягувати капітали та інвестиції в меншій мірі, ніж інші сфери економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вирішенню проблеми інвестиційного забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств присвячені численні дослідження таких відомих вчених як: І. І. Вініченка, С. А. Гуткевич, М. Я. Дем'яненко,

М. І. Кісіля, М. Ю. Коденської, М. М. Кропивка, Є. О. Ланченка, Ю. О. Лупенка, Г. М. Підлісецького, К. А. Пріб, О. В. Ролінського, П. Т. Саблука, О. М. Шестопаля та ін. Їх дослідження присвячені вивченню значної частини фактичного матеріалу, на основі чого зроблені відповідні висновки та рекомендації щодо інвестиційного забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Питання, пов'язані з підвищенням рівня ефективності інвестицій в умовах кількісних і якісних трансформацій у сільському господарстві, формуванням ефективної інвестиційної стратегії, вибором інноваційного шляху розвитку, активізацією процесів кооперування та інтеграції на основі економічного розвитку сільськогосподарських підприємств, залишаються недостатньо вивченими, оскільки підпадають під вплив різних форм ризику. Саме оцінка ризиків інвестиційного забезпечення, їх структуризація дасть можливість сформулювати систему стратегічного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Практика господарювання свідчить, що діяльність будь-якого економічного суб'єкта здійснюється в умовах невизначеності (при відсутності повної і точної інформації про умови діяльності) й ризику. Останній більш характерний для інвестиційної діяльності, оскільки, чим вагоміший інвестиційний проект, масштабніший обсяг інвестицій, триваліший строк одержання віддачі від них, тим вищий інвестиційний ризик, що є складовою частиною загального фінансового ризику підприємств, і показує ймовірність (прогноз) фінансових втрат, недоодержання доходів від інвестицій або появи додаткових інвестиційних витрат [2].

За результатами моніторингу ризикових ситуацій, які визначають економічний розвиток сільськогосподарських підприємств можна виділити дві групи ризиків: загальні ризики, пов'язані із можливістю

впливу несприятливих факторів на всі суб'єкти господарювання, і специфічні, пов'язані з можливістю впливу несприятливих факторів на конкретний об'єкт інвестування (табл. 1).

Неминучість виникнення ризикових ситуацій і прояв їх наслідків вимагають розробки й застосування у практичній діяльності сільськогосподарських підприємств відповідних методів попередження й реагування на них. Із цією метою рекомендуємо збільшувати норму дисконту, розраховану, виходячи із середньозваженої ціни капіталу на величину компенсації ризику.

Залежно від ступеня впливу на фінансовий стан сільськогосподарських підприємств можна виділити допустимий, критичний і катастрофічний ризики. Допустимий ризик – це ймовірність втрати підприємствами прибутку. Критичний ризик пов'язаний із втратою передбачуваного виторгу (виручки від реалізації продукції, робіт та послуг).

Найнебезпечнішим є катастрофічний ризик, що призводить до втрати всього майна й банкрутства підприємств. Через відмінності й особливості галузей і регіональних систем фактори, що стримують інвестиційну діяльність, істотно відрізняються. Зокрема, об'єктивними факторами, що визначають низьку інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств, є такі: чітко виражена сезонність виробництва, що зумовлює неповне використання виробничих можливостей підприємств; тривалий виробничий цикл, що сповільнює кругообіг інвестицій; висока капіталоємність сільськогосподарської продукції; погіршення демографічних умов у сільській місцевості; висока залежність результатів діяльності від природно-кліматичних умов тощо [1].

Основні ризики інвестування економічного розвитку
сільськогосподарських підприємств та їх причини

Вид ризику	Причини
Загальні ризики	
Політичний	Поляризація політичних симпатій населення за результатами останніх парламентських виборів
Законодавчий	Недосконалість правової бази; недостатнє законодавче забезпечення
Зовнішньоекономічний	Тенденції в економічному розвитку країн світового співтовариства
Інфляційний	Високий рівень інфляції
Екологічний	Рівень забруднення навколишнього середовища
Специфічні ризики	
Виробничо-технічний	Погодні умови; стихійні лиха; зміна продуктивності тварин і врожайності сільськогосподарських культур; нестабільність якості й обсягів сировини; помилки у проектно-кошторисній документації; новизна технологій
Збутовий	Зміна попиту й цін на сільськогосподарську продукцію; зниження ділової активності; дії конкурентів
Соціальний	Низький рівень заробітної плати; нерозвиненість соціальної інфраструктури; труднощі у наборі кваліфікованих кадрів
Фінансово-економічний	Диспаритет цін на продукцію сільського господарства й галузей промисловості, пов'язаних з поставкою техніки й переробкою сільськогосподарської продукції; залежність від підприємств-постачальників; нестача оборотних коштів; низький рівень платоспроможності сільськогосподарських підприємств; порушення договірних зобов'язань

Джерело: власні дослідження.

Водночас, варто взяти до уваги, що інвестиційну кризу у сільському господарстві неможливо вирішити лише за допомогою специфічних механізмів, спрямованих на активізацію виключно інноваційної складової. Державне регулювання повинно передбачати і ряд заходів загального характеру, зокрема:

- стимулювання стійкого платоспроможного попиту на вітчизняну сільськогосподарську продукцію;
- зростання ефективності регулювання імпорту сільськогосподарської продукції та сировини;
- забезпечення цінового паритету та здійснення жорсткого контролю за діяльністю природних монополій;
- координацію діяльності аграрних підприємств та стимулювання їх об'єднань у корпоративні структури;
- забезпечення системи державної підтримки сільськогосподарських виробників [4].

Варто розглянути повчальний досвід США, де інвестування агросфери стало можливим та ефективним лише завдяки виконанню триєдиних ключових умов:

- створення сільськогосподарських шкіл з подальшою їх еволюцією до повноцінних університетів;
- неперервного прогресу у виробництві продовольства та технічної сировини, обумовленого фінансуванням наукових досліджень в агросфері;
- поєднання аграрної науки із освітою, а також розвитку через кооперативну систему неформальних типів освіти, що забезпечують практичне втілення фундаментальних досліджень у продукції та програмах, спрямованих на розв'язання конкретних проблем [3].

Для виявлення визначальних чинників забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств визначена кореляційна залежність фондівдачі та рівня продуктивності праці від факторних показників: середнього обсягу інвестицій на одне підприємство; обсягу інвестицій в обладнання; обсягу інвестицій у будівельно-монтажні роботи; обсягу інвестицій по введенню у дію основних засобів. За результатами проведеного дослідження залежності фондівдачі від обсягу інвестування отримано наступне рівняння регресії:

$$Y = 0,708 + 0,012 x_1$$

З даного рівняння регресії видно, що збільшення суми інвестування у сільськогосподарські підприємства Житомирської області (X_1) на 1 млн. грн. призводить до підвищення фондівдачі (Y) на 0,012 грн.

З метою поглиблення дослідження процесу формування фондівдачі сільськогосподарських підприємств Житомирської області побудовано багатфакторну кореляційно-регресійну модель, до якої включено наступні факторні ознаки: обсяг інвестицій в обладнання (X_1); обсяг інвестицій у будівельно-монтажні роботи (X_2); обсяг інвестицій по введенню у дію основних засобів (X_3). За результатами проведеного кореляційно-регресійного аналізу отримано наступне рівняння регресії:

$$Y = 0,755 + 0,072x_1 - 0,014 x_2 - 0,024 x_3$$

Дане рівняння показує, що із збільшенням суми інвестицій у вартість обладнання підприємств на 1 млн. грн. фондівдача збільшується на 0,072 грн. Всі інші фактори мають негативний вплив на фондівдачу, зокрема: збільшення обсягу інвестування у будівельно-монтажні роботи на 1 млн. грн. призводить до зменшення фондівдачі на 0,014 грн.; а збільшення обсягу інвестування по введенню у дію основних засобів на 1 млн. грн. – до зменшення фондівдачі на 0,024 грн.

Розрахунки здійснювалися таким чином, щоб на підставі отриманих результатів на кожному етапі аналізу була можливість виключити з кореляційно-регресійної моделі ті фактори, які здійснюють найменший вплив на результативний показник. Виходячи з чого, було виключено з кореляційно-регресійної моделі такі фактори: обсяг інвестицій у будівельно-монтажні роботи та обсяг інвестицій по введенню у дію основних засобів. В результаті отримано лінійне рівняння регресії:

$$Y = 0,56 + 0,03x_1$$

З даного рівняння регресії можна зробити висновок про доцільність інвестування в устаткування – активну частину основних засобів

сільськогосподарських підприємств Житомирської області, оскільки фондівдача при цьому зростає. Для вивчення впливу факторів на середньорічний рівень продуктивності праці працівників сільськогосподарських підприємств Житомирської області була побудована багатофакторна кореляційно-регресійна модель, у яку включено наступні факторні ознаки: обсяг інвестицій в обладнання (X_1); обсяг інвестицій у будівельно-монтажні роботи (X_2); обсяг інвестицій по введенню у дію основних засобів (X_3). У результаті аналізу отримано наступне рівняння регресії:

$$Y = 55,468 + 1,274x_1 - 0,353 x_2 - 1,627 x_3$$

З даного рівняння регресії видно, що такі показники, як: обсяг інвестицій у будівельно-монтажні роботи та обсяг інвестицій по введенню у дію основних засобів, здійснюють негативний вплив на середньорічний рівень продуктивності праці.

Висновки. Необхідною умовою поліпшення стану інвестиційної діяльності у сільському господарстві є фінансове оздоровлення аграрних підприємств через акумуляцію внутрішніх фінансових ресурсів та залучення сторонніх інвесторів шляхом активізації державної підтримки процесів санації. Основними заходами такої підтримки мають стати: тимчасове звільнення об'єктів санації від сплати фіксованого сільськогосподарського податку; використання виключно на цілі фінансового оздоровлення суми нарахованого податку на додану вартість, часткове списання сум податкової заборгованості із сплати податків; запровадження додаткових пільг; удосконалення системи амортизації; сприяння першочерговій кредитній підтримці підприємств, які підлягають санації.

Список використаної літератури

1. Кісіль М. І. Інвестиційна і інноваційна складові доктрини аграрної політики України / М. І. Кісіль // Економіка АПК. – 2003. – № 7. – С. 82–88.
2. Козик В. В. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / В. В. Козик, В. А. Федоровський // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 59–70.
3. Паламарчук В. О. Фінансово-економічна і правова основа іноземних інвестицій / В. О. Паламарчук, О. С. Семерак // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 108–121.
4. Чижов Л. П. Удосконалення розробки регіональних інвестиційних програм / Л. П. Чижов // Економічний часопис. – 2011. – № 9. – С. 87–89.

ХОДАКОВСКИЙ В. Н. ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ РИСКА

Проведен мониторинг рисков инвестиционного обеспечения экономического развития сельскохозяйственных предприятий. Предложены возможные пути преодоления кризисных явлений и процессов в инвестиционном обеспечении сельскохозяйственных предприятий Житомирской области.

Ключевые слова: инвестиции, инвестирование, сельскохозяйственные предприятия, инвестиционные риски, экономическое развитие, мониторинг.

KHODAKIVSKIY V. M. ASSISTANT PROFESSOR OF ECONOMICS COMPANY ZHNAEU INVESTMENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE RISK

A risk monitoring investment to ensure economic development of agricultural enterprises. A possible way to overcome the crisis in the investment process and provide farm Zhytomyr region.

Keywords: investing, investment, farms, investment risks, economic development and monitoring.